

Fädernas kyrka

År 1956 tillsatte regeringen en utredning om det blivande förhållandet mellan stat och kyrka. Med föredömlig grundlighet fullgjorde den sitt uppdrag. Först 1968 kom också slutbetänkandet, som innehöll de fyra sk lägen, som i en framtid vore möjliga. A-läget innebar i stort oförändrade förhållanden, B-läget en fri kyrka med beskattningsrätt eller i vart fall med statlig hjälp för uppbörd av avgifter, C-läget en fri kyrka utan denna hjälp, samt slutligen D-läget, där kyrkan också skulle berövas sin jord och avkastningen av denna.

Utredningen blev rätt litet debatterad. De möjligheter, som den tog upp, kändes ej aktuella för vanliga människor. Ecklesiastikminister Palme tillsatte också en parlamentarisk beredning under fru Alva Myrdal för att vidare utreda frågan. Hans direktiv gick ut på att en slutlig lösning skulle vara generös och tolerant. Beredningen borde därför hålla sig till A- och C-lägena. Den skulle ej gå in i detaljer utan borde koncentrera sig på organisationsproblem och ej diskutera livsåskådningsfrågor.

Beredningens förslag, framlagt i år, blev överraskande. Ett så snabbt som möjligt genomfört D-läge synes ha eftersträfvats. »Generositet» har visat sig däri att beredningen, sedan den konstaterat att kyrklig jord ger rätt obetydlig avkastning, dock föreslagit att denna ej skall konfiskeras. Detaljer, som beredningen ej skulle fördjupa sig i, har tvärtom blivit huvudsaker. En tidsplan för kyrkans avveckling på exakt tjugo år läggs fram. Redan 1975 skall kyrkan t ex skiljas från all befattning med begravningsväsendet — något som be-

redningen för övrigt ej hade direktiv att utreda. Denna bekymrar sig till och med för om svenskar i fortsättningen skall begravas i vigd jord eller ej!

Vad som föranlett allt detta är, att beredningen ansett sig vara kompetent att göra en utredning om religionsfrihetens innebörd. Fru Myrdal förefaller därvid ha levat kvar i någon socialdemokratisk jämlikhetskommitté. Ingen religiös sammanlutning skall förutsättas ha bättre ekonomiska villkor än någon annan. Svenska kyrkan skall reduceras till ett Lutherskt trossamfund. Hänsyn tages ej till att den svenska kyrkan också förmedlar en historisk tradition, som fortfarande är värdefull för många. Fädernas kyrka, som vi känner den, skall bort.

Man kan förvåna sig över, men har bara att konstatera, att beredningens religionsfrihetsläror — mer komplicerade än vad som här blott kunnat antydast — accepteras av en del teologer som ett sista ord i saken. Det har sagts från detta håll att det skulle vara »förfärande» om inte kyrkfolk i ansvarig ställning gjorde det samma. Vidare trycker man särskilt på att de ekonomiska bekymmer, som med avvecklingen av det nuvarande systemet kommer att drabba kyrkan, bör betraktas som bisaker. En teologiprofessor har framställt detta ungefär så, att om kyrkan begär pengar, kommer den att få pengar — men ingenting annat.

Häremot kan sägas, att den också får tid för sitt arbete. Efter de tjugo åren kommer nämligen prästernas första uppgift bli att samla pengar, så att kyrklig

verksamhet alls skall kunna finnas kvar. Detta vet man i kyrkoråden och i andra organ, där man för övrigt också anser att det redan nu råder religionsfrihet i Sverige. En del människor, särskilt äldre, kommer väl att frivilligt betala kyrkliga avgifter, men frivilliga skatter blir aldrig populära. Många kommer att betala för att få enstaka kyrkliga tjänster, t ex en kristen begravning, och de som inte har råd får väl begära den som socialhjälp. Det blir i varje fall omöjligt att uppehålla nuvarande aktivitet. Ödekyrkornas antal kommer att öka, och detta inte bara på landsbygden. Staten förväntas visserligen generöst bidra till att kulturhistoriskt värdefulla kyrkor underhålls; men hur många har ett sådant värde.

Ekonomi är en praktisk realitet, och det är orimligt att kritisera kyrkfolk som menar sig se vart utvecklingen kan leda. Hård kritik bör däremot riktas mot beredningen, som trots alla sina resurser underlåtit att göra en verklig utredning om hur kyrkans ekonomi kan komma att påverkas av de framlagda förslagen. Denna underlåtenhet är otvivelaktigt medveten: man tillåter sig att »tro» att det skall gå bra.

Även annat är osäkert eller illa utrett, men några slutsatser torde kunna dragas. Den första är att sedan svenska kyrkan avskaffats i perspektivet snarare ligger en medlemskyrka än en öppen folkkyrka. De

som betalar kommer att vilja bestämma, och vem skall hindra dem? Den andra är att den centrala kyrkliga ledning, som vissa teoretiker drömmer om, kommer att stå svag gentemot de lokala församlingarnas krav på att få överleva. Kyrkliga institutioner och institut får man lägga ned. Något måste dock tillkomma, nämligen ett prästseminarium. De teologiska fakulteterna, som nu utbildar präster åt svenska kyrkan, kan i den nya religionsfrihetens namn givetvis ej göra detsamma åt Lutherska trossamfundet. Följden blir för övrigt att större delen av fakulteterna som överflödiga kommer att dragas in.

De flesta hade nog ej trott att förhållandet mellan stat och kyrka skulle komma att behandlas på detta sätt. Man får hoppas, att fru Myrdals beredning bara varit ett sidospår. Ett avgörande bör nu uppskjutas och de föreliggande utredningarna kompletteras, och då opartiskt. Men skulle regeringen i vår lägga proposition på den av fru Myrdal förberedda grunden, finns åtminstone en utveckling som ej bara blir sannolik utan säker. Den svenska kyrkans vara eller icke-vara — ty detta är vad det nu gäller, icke blott en eventuell skilsmässa mellan stat och kyrka — kommer att politiseras. Kyrkans egna män måste redan av självbevarelsedrift förr eller senare ge sig in i politiken. Man får hoppas, att det då finns ett borgerligt parti, klokt nog och berett att erbjuda sin hjälp.